

MACROBII AVRELII ^ATHEODOSII VIRI CONSVLARIS ET ILLV
STRIS SATVRNALIORVM

LIBER VI.

Quos uel ex dimidio sui, uel solidos etiam uersus, ab antiquis Latinis poetis sit mutuatus Vergilius. Caput .I.

HIC PRAETEXTATUS, mirū, inquit, in modū digessit Eustachius quā de Græca antiquitate carmine suo Vergilius inseruit. Sed meminimus uiros inter omnes nostra ætate lōge doctissimos, Furium, Cecinnamq; Albinum promississe, se prodituros, quid idē Maro de antiquis Romanis scriptoribus traxerit. Quod nunc ut fiat, tempus admonet. Cumq; omnibus idem placeret, tum Furius Albinus, Et si uereor, ne dum ostendere cupio quantum Vergilius noster ex antiquorum lectione profecerit, & quos ex omnibus flores, uel quæ in carminis seu decorem ex diuersis ornamenta libauerit, occasionem reprehendendi uel imperitis, uel malignis ministrem, exprobantibus tanto uiro alieni usurpationem, nec considerantibus hūc esse fructum legēdi, æmulari ea quæ in aliis probes: & quæ maxime inter aliorum dicta mireris, in aliquem usum tuum opportuna deriuatione conuertere, quod & nostri tam inter se q̄ a Græcis, & Græcorum excellētes inter se sæpe fecerunt. Et ut de alienigenis taceam, possem pluribus edocere, quantum se tuo compilarit bibliothecæ ueteris autores. Quod tamē opportune alias (si uolentibus uobis erit) probabo. Vnum nunc exēplum proferā, qđ ad probanda q̄ assero pene sufficiet. Afranius em̄ togatarū scriptor, in ea togata, q̄ Cōpitalia inscribit, nō inuerecūde respōdēs arguētibus, q̄ plura sumplisset a Menādō, Fateor, inquit, sumpsi, nō ab illo modo, sed ut quisq; habuit qđ cōueniret mihi, quodq; me nō posse melius facere credidi, etiā a latino. Quod si hæc societas, & rerū cōmunio, poetis scriptoribusq; oibus inter se exercēda cōcessa est, quis fraudi Vergilio uortat, si ad excolendū se quædā ab antiquioribus mutuatus sit? Cui etiā gratia hoc nomine est habēda, q̄ nōnulla ab illis in opus suum, quod æterno māsulum est, transferēdo, fecit ne omnino memoria ueterū deleretur: quos (sicut præsens tēpus ostendit) non solū neglectui, uerum etiam risui habere iam cœpimus. Deniq; & iudicio trāsferēdi, & modo imitādi, cōsecutus est, ut qđ apud illum legerimus alienū, aut illius esse malimus, aut melius hic q̄ ubi natum est, sonare miremur. Dicā itaq; primum, quos ab aliis traxit uel ex dimidio sui uersus, uel pene solidos. Post hoc, locos integros cū parua quadā mutatione trāsatos, sensus ue ita transcriptos, ut unde essent eluceret: immutatos alios, ut tamen origo eorū nō ignoraretur. Post hæc quædā de his, quæ ab Homero sumpta sunt, ostendam nō ipsum ab Homero tulisse, sed prius alios inde sumplisse, & hunc ab illis, quos sine dubio legerat, transtulisse.

Vergilius.

- E** Vergilius. Vertitur interea cœlum & ruit oceano nox
 Ennius in vi. Vertitur interea cœlum cum ingentibus signis.
 Vergilius. Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.
 Ennius i prio. Qui cœlum uersat stellis fulgētibus aptū. Et in.iii.
 Cœlū p̄spexit stellis fulgētibus aptum. Et in x.
 Hic nox præcessit stellis ardentibus apta.
 Vergilius. Conciliumq; uocat diuum pater atq; hominū rex.
 Ennius in vi. Tum cum corde suo diuum pater atq; hoim rex
 Effatur.
 Vergilius. Est locus hesperiam graii cognomine dicunt
 Ennius i prio. Est locus hesperiam quam mortales perhibebant.
 Vergilius. Tuq; o tybri tuo genitor cum flumine sancto.
F Ennius in pri. Teq; pater tyberine tuo cum flumine sancto.
 Vergilius. Accipe daq; fidē, sunt nobis fortia bello Pectora.
 Ennius in pri. Accipe daq; fidem, foedusq; feri bene firmum.
 Vergilius. Et lunam in nimbo nox intempesta tenebat.
 Ennius in pri. Cum superum lumen nox intempesta teneret.
 Vergilius. Tu tñ iterea calido mihi sanguie pœnas Perfolues.
 Ennius in pri. Nec pol homo quisq; faciet impune animatus
 Hoc, nisi tu. mihi nā calido das sanguine pœnas.
 Vergilius. Concurrunt undiq; telis Indomiti agricolæ.
 Ennius in ter. Postq; defessi sunt, stant, & spargere sese
 Hastis, ansatis concurrunt undiq; telis.
G Vergilius. Summa nituntur opum ui.
 Ennius in iiii. Romani scalis summa nitunt opū ui. Et in xvi.
 Reges per regnum statuasq; sepulchraq; quærūt.
 Aedificant nomen, summa nituntur opum ui.
 Vergilius. Et mecum ingentis oras euoluite belli.
 Ennius in vi. Quis potis ingentis oras euoluere belli.
 Vergilius. Nequa meis dictis esto mora, Iuppiter hac stat.
 Ennius in vii. Non semper uestra euertit, nūc Iuppiter hac stat.
 Vergilius. Inuadunt urbem somno uinoq; sepultam.
 Ennius in viii. Nunc hostes uino domiti somnoq; sepulti.
H Vergilius. Tollitur in cœlum clamor, cunctiq; latini.
 Ennius i xvii. Tollitur in cœlum clamor exortus utrisq;
 Vergilius. Quadrupedante putrē sonitu quatit ungula cāpū.
 Ennius in vi. Explorāt numidę, totā q̄tit ungula terrā. Et in viii.
 Cū seq̄ summo sonitu q̄tit ungula terrā. Et i xvii.
 It eques, & plausu caua concurrit ungula terram.
 Vergilius. Vnus qui nobis cunctando restituit rem.
 Ennius in xii. Vnus homo nobis cunctando restituis rem.
 Vergilius. Corruit in uulnus, sonitum super arma dederunt.
 Ennius in xvi. Cōcidit, & sonitum simul insup arma dederunt.
 Vergilius.

Ei iam pe
 Ennius iii. Cum pri
 Vergilius. Flammæ
 Ennius i ii. Nonne u
 Vergilius. Ingemita
 Ennius i ii. Nunc hi
 Vergilius. Belli firmu
 Ennius i ii. Compon
 Vergilius. Simulacr
 Ennius i iii. Cum sep
 Vergilius. Continu
 Ennius i v. Asper ace
 Vergilius. Tithoni c
 Ennius i v. Interea o
 Vergilius. Qd̄ genu
 Ennius vi. Quod ge
 Vergilius. Rumore
 Ennius x. Rumore
 Vergilius. Nomine c
 Ennius x. Nomine
 Vergilius. Commem
 Ennius x. Confirma
 Vergilius. Ad bella
 Ennius x. Dicit pi
 Vergilius. Maior e
 Ennius i v. Maior e
 Vergilius. Diuersi c
 Ennius in Medea.
 Vergilius. Ergo iter
 Ennius li. v. Redeunt
 Vergilius. Nuncq; ho
 Ennius i eq̄ Troia. Nūq;
 Vergilius. Vendidit
 Ennius de morte. Vend
 Vergilius. Erigunt
 Ennius de morte. Incu
 Vergilius. Talia se
 Ennius. Currite
 Vergilius. Felix he
 Ennius. Nuncq; l
 Vergilius. Iuppiter

- Vergilius. Et iam prima nouo spargebat lumine terras.
 Lucretius i ii. Cum primum aurora respersit lumine terras.
 Vergilius. Flammarnm longos a tergo inuoluere tractus.
 Lucretius i ii. Nonne uides longos flammae um ducere tractus.
 Vergilius. Ingeminant abruptis nubibus ignes.
 Lucretius i ii. Nunc hinc, nunc illinc abruptis nubibus ignes.
 Vergilius. Belli simulacra ciebat.
 Lucretius i ii. Componunt, complent, belli simulacra cientur.
 Vergilius. Simulacraque luce carentium.
 Lucretius i iii. Cum saepe figuras
 Contuimur miras, simu'acraque luce carentium.
 Vergilius. Asper acerba tuens retro redit.
 Lucretius i v. Asper acerba tuens immani corpore serpens.
 Vergilius. Tithoni croceum linquens aurora cubile.
 Furi i i. annali. Interea oceani linquens aurora cubile.
 Vergilius. Quod genus hoc hominumque ue hunc tam barbara more.
 Furius in vi. Quod genus hoc hominum Saturno sancte create.
 Vergilius. Rumoresque serit uarios, ac talia fatur.
 Furius in x. Rumoresque serunt uarios, ac multa requirunt.
 Vergilius. Nomine quemque uocans reficitque in prelia pulsos.
 Furius in x. Nomine quemque ciet, dictorum tempus adesse
 Commemorat. Deinde infra.
 Confirmat dictis, simulatque exuscitat acris
 Ad bellandum animos, reficitque a prelia mentes.
 Vergilius. Dicite pierides, non omnia possumus omnes.
 Lucretius i v. Maior erat natu, non omnia possumus omnes.
 Vergilius. Diuersi circumspeciant, hoc acrior idem.
 Pacuuius in Medea. Diuersi circumspicimus, horror percipit.
 Vergilius. Ergo iter inceptum peragunt rumore secundo.
 Sueuius in li. v. Redeunt referuntque petita rumore secundo.
 Vergilius. Nuncque hodie effugies, ueniam quocumque uocaris.
 Neui. i eque Troia. Nuncque hodie effugies, qui mea manu moriare.
 Vergilius. Vendidit hic auro patriam, dominumque potentem
 Imposuit, fixit leges pretio atque relinquit.
 Varius de morte. Vendidit hic latium populis, agrosque quiritum
 Eripuit, fixit leges pretio atque relinquit.
 Vergilius. Ut gemma bibat, & Sarano dormiat ostro.
 Varius de morte. Incubet & tyriis, atque ex solido bibat auro.
 Vergilius. Talia secla suis dixerunt currite fuis.
 Catullus. Currite ducentes sub tegmina currite fusi.
 Vergilius. Felix heu nimium felix in littora tantum
 Nuncque Dardaniae tetigissent nostra carinae.
 Catullus. Iuppiter omnipotens utinam non tempore primo

- Gnosia Caeopiae tetigissent littora puppes.
Vergilius. Magna ossa lacertosq; extulit.
Ennius i xvii. Magna ossa lacertiq; apparent homini.
Vergilius. Placidam per membra quietem Irrigat.
Furius in i. Mitemq; rigat per pectora somnum.
Lucretius i iii. Nunc quibus ille modis sonus per membra gete Irrigat
Vergilius. Camposq; liquentes.
Lucretius i xi. de mari simile. Et liquidam molem camposq; natantes.
Vergilius. Et geminos quo fulmina belli Scipiadas.
Lucretius i iii. Scipiades belli fulmen Carthaginis horror.
Vergilius. Et ora Tristitia tentantum sensu torquebit amaror.
Lucretius in ii. Focdo pertorquent ora sapore.
Vergilius ait, Morte obita qualis fama est uolitare figuras.
Lucretius in i. Cernere uti uideamur eas audireq; coram,
 Morte obita quorum tellus amplectitur ossa.
Hic est & illud Vergi. Et patris Anchisae gremio complectitur ossa.
Vergilius. Ora modis attollens pallida miris.
Lucretius in i. Sed quaedam simul acra modis pallentia miris.
Vergilius. Tum gelidus toto manabat corpore sudor.
Ennius in xvi. Tunc timido manat ex omni corpore sudor.
Vergilius. Labitur uncta uadis abies.
Ennius in xiiii. Labitur uncta carina, uolat super impetus undas.
Vergilius. Ac ferreus ingruit imber.
Ennius in viii. Hastati spargunt hastas, sit ferreus imber.
Vergilius. Apicem tamen incita summum Hasta tulit.
Ennius in xvi. Tamen inde uolans secum abstulit hasta Insigne.
Vergilius. Puluerulentus eques furit, omnes arma requirunt.
Ennius in vi. Balatum pecudes quatit, omnes arma requirunt.
Vergilius. Nec uisu facilis, nec dictu affabilis ulli.
Accius i Philoctete. Quae neque tueri contra neque affari queas.
Vergilius. Aut spoliis ego iam raptis laudabor opimis,
 Aut leto insigni.
Acci. i. armo. iudicio. Nam trophaeum ferre me a forti uiro pulchrum est.
 Si autem & uincat, uinci a tali nullum est probrum.
Vergilius. Nec si miserum fortuna Sinonem
 Finxit, uanum etiam mendacem improba finget.
Accius in Telepho. Nam si a me regnum fortuna atque opes
 Eripere quiuit, & uirtutem nequiuit.
Vergilius. Disce puer uirtutem ex me, uerumque laborem,
 Fortunam ex aliis.
Accius in armorum iudicio. Virtuti is par, dispar fortunis patris.
Vergilius. Iam iam nec maxima Iuno,
 Nec Saturnius haec oculis pater aspicit aequis.
 Accius

Accius in *Antigona*. Iam iam neq; diiregunt

Necq; profecto deum summus rex omnibus curat.

Vergi. Nū capti potuere capi: nū incēsa cremauit Troia uiros:

Ennius in decimo cum de Pergamis loqueretur.

Quæ neq; Dardaniis campis potuere perire,
Nec cum capta capi, nec cum combusta cremari.

Vergilius. Multi præterea, quos fama obscura recondit.

Enni. i. *Alexandro*. Multi alii aduētāt, paupertas q̄rū obscurat noia.

Vergilius. Audentes fortuna iuuat.

Ennius in vii. Fortibus est fortuna uiris data.

Vergilius. Recoquunt patrios fornacibus enses.
Et curuæ rigidum falces conflantur in ensem.

Lucretius i v. Inde minutatim processit ferreus ensis.

Verfaq; in obscurum species est falcis ahenæ.

Vergilius. Pocula sunt fontes liquidi atq; exercita cursu Flumina

Lucretius i v. Ad sedare sitim fluuii fontesq; uocabant.

Vergilius. Quos rami fructus, quos ipsa uolentia rura
Sponte tulere sua, carpsit.

Lucretius i v. Quod sol atq; imbres dederāt, quod terra creatat
Sponte sua, satis id placarat pectora donum.

¶ Quos locos aut integros aut paucis admodū immutatis, ex antiquis Latinis scriptoribus Vergilius trāstulerit, quosq; ita mutauerit ut origo tamen eorū facile deprehendatur. Caput. II.

Post uersos ab aliis uel ex integro uel ex parte translatos, uel quædā immutādo uerba tanq; succo alio tinctos, nunc locos locis componere sedet animo, unde formati sint, quali de speculo cognosceas.

Vergilius. Nec sum animi dubius, uerbis ea uincere magnū
Quam sit, & angustis hunc addere rebus honorē,
Sed me Parnasi deserta p̄ ardua dulcis
Raptat amor, iuuat ire iugis qua nulla priorum
Castaliam molli diuertitur orbita cliuo.

Lucretius in i. Nec me animi fallit q̄ sint obscura, sed acri
Percussit thyrso laudis spes magna meum cor,
Et simul inculsit suauem mi in pectus amorem
Musarum, quo nunc instinctus mente uigenti
Auiā pieridum peragro loca, nullius ante
Trita solo.

Accipe & alterū locū Maronis, illi unde traxerat cōparandū,
ut eundem colorē ac pene similit̄ sonum loci utriusq; reperias.

Vergilius. Si non ingentem foribus domus alta superbis
Mane salutantum totis uomit ædibus undam,
Nec uarios inhiant pulchra testudine postes.

q ii Et mox

Et mox.

At secura quies & nescia fallere uita
 Diues opum uariarum, at latis otia fundis,
 Speluncae, uiuique lacus, at frigida tempe,
 Mugitusque bouum, mollesque sub arbore somni.
 Non absunt illic saltus, ac lustra ferarum,
 Et patiens operum paruorum assueta inuentus.

Lucretius i ii. Si non aurea sunt iuuenum simulacra per aedes.
 Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
 Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur,
 Nec domus argento fulgens, auroque renidens,
 Nec citharam roboant laqueata aurataque templa.
 Cum tamen inter se prostrati in gramine molli
 Propter aquae riuum sub ramis arboris altae,
 Non magnis opibus iucunde corpora curant,
 Praesertim cum tempestas arridet, & anni
 Tempora conspargunt uiridantis floribus haerbas.

Vergilius. Non umbrae altorum nemorum, non mollia possunt
 Prata mouere animum, non qui per saxa uolutus
 Purior electro campum petit amnis.

Lucretius i ii. Nec tenerae salices, atque haerbae rore uigentes,
 Fluminaque ulla queunt summis labentia ripis
 Oblectare animum, subitamque auertere curam.

Ipsius uero pestilentiae, quae est in tertio Georgicon color
 totus & liniamenta pene omnia tracta sunt de descriptione pesti-
 lentiae, quae est in sexto Lucretii, Nam Vergiliana incipit,

Hic quondam morbo caeli miseranda coorta est
 Tempestas, totoque autumnus incanduit aestus,
 Et genus omne neci pecudum dedit, omne ferarum.

Lucretii uero sic incipit. Haec ratio quodam morborum & mortifer
 Finibus in Cecropis funestos reddidit agros. (aestus
 Vastauitque uias, exhaustit ciuibus urbem.

Sed quatenus totum locum utriusque ponere satis longum est,
 excerpta aliqua, ex quibus similitudo geminae descriptionis appareat.

Vergilius ait, Tum uero ardentes oculi atque attractus ab alto
 Spiritus interdum gemitu grauis, imaque longo
 Illa singultu tendunt, ita naribus ater
 Sanguis, & oppressas fauces premit aspera lingua.

Lucretius ait, Principio caput incensum feruore gerebant,
 Et duplices oculos suffusa luce rubentes.
 Sudabant etiam fauces intrinsecus atro
 Sanguine, & huculceribus uocis uia septa coibat.
 Atque animi interpretis manabat lingua cruore

Debitata

Debitata
 Vergil. sic ait, Haec ar
 Ex qu
 Dem
 Sudor,
 Pellis,
 Lucretius ait, Multa
 Perturb
 Triste
 Sollicita
 Creber
 Sudor
 Tenuia
 Salsac
 Profuit
 Lenaeos
 Max er
 Lucretius ait, Nec rat
 Nam qu
 Voluer
 Hoc aliis
 Lucretius ait, Praeterea
 Quae sit
 Lucretius ait, Nec req
 Corpor
 Lucretius ait, Ipsis est
 Praeci
 Lucretius ait, Nec tan
 Compar
 Exhibant
 Et moriet
 Nonne uidentur no
 manasse. Sed rursu
 Lucretius. Gaudent
 Exilioque
 Lucretius i iii. Sangu
 Condu
 Crudel
 Lucretius. Multa
 Retulit
 Lufit, S
 Lucretius in vii. Multa e
 Et rursu

- Debitata malis, motu grauis, aspera tactu.
 Vergi. sic ait, Hæc ante exitium primis dant signa diebus.
 Et quæ darent signa, supra retulit idem.
 Demissæ aures, syncerus ibidem
 Sudor, & ille quidem moriturus frigidus, aret
 Pellis, & attractu tractanti dura resistit.
- Lucretius ait, Multaq; præterea mortis tunc signa dabantur.
 Perturbata animi mens in mœrore metuq;
 Triste supercilium, furiosus uultus & acer,
 Sollicitæ porro plenæq; sonoribus aures,
 Creber spiritus, & ingens raroq; coortus.
 Sudorisq; madens per collum splendidus humor.
 Tenuia sputa minuta croci contacta colore,
 Salsaq; per fauces raucas uix edita tussis.
- Vergilius. Profuit inserto latices infundere cornu
 Lenæos, ea uisa salus morientibus una.
 Mox erat hoc ipsum exitio.
- Lucretius ait, Nec ratio remedi communis certa dabatur.
 Nam quod aliis dederat uitalis aeris auras
 Voluere in ore licere, & cœli templa tueri,
 Hoc aliis erat exitio, letumq; parabat.
- Vergilius ait, Præterea nec iam mutari pabula refert,
 Quæsitæq; nocent artes, cessere magistri.
- Lucretius ait, Nec requies erat ulla mali, defessa iacebant
 Corpora, mussabat tacito medicina timore.
- Vergilius ait, Iplis est aer auibus non æquis, & illæ
 Præcipites alta uitam sub nube relinquunt.
- Lucretius ait, Nec tamen omnino temere illis sedibus ulla
 Comparebat auis, nec tristia secla ferarum
 Exhibant syluis, languebant pleracq; morbo,
 Et moriebantur.
- Nonne uidentur nobis membra huius descriptionis ex uno
 fonte manasse? Sed rursus locos alios comperemus.
- Vergilius. Gaudent perfusi sanguine fratrum,
 Exilioq; domos & dulcia limina mutant.
- Lucretius i iii. Sanguine ciuili rem conflant, diuitiasq;
 Conduplicant auidi cædem cæde accumulantes,
 Crudeles gaudent in tristi funere fratris.
- Vergilius. Multa dies uariuscq; labor mutabilis æui
 Retulit in melius, multos alterna reuisens
 Lusit, & in solido rursus fortuna locauit,
- Ennius in vii. Multa dies in bello conficit unus.
 Et rursus multæ fortunæ forte recumbunt.

SATURNALIORVM

- Vergilius.** Haudquaē quēq; semper fortuna secuta est.
O præstans animi iuuenis, quantum ipse feroci
Virtute exuperas, tanto me impensius æquum est
Consulere, atq; omnes metuentē expendere casus.
- Accius in Antigona.** Quanto magis te istiusmodi esse intelligo,
Tanto Antigona magis me par est tibi
Consulere & parcere.
- Vergilius.** O lux Dardanię, spes o fidissima Teucrū, & reliq̄.
Enni. i. Alexā. O lux Troiæ germane Hector
Quid ita cum tuo lacerato corpore miser?
Aut qui te sic respectantibus tractauere nobis?
- Vergilius.** Fræna Pelethronii Lapithæ gyrosq; dedere
Impositi dorso, atq; equitem docuere sub armis
Insultare solo, & gressus glomerare superbos.
- Vari. de morte.** Quem non ille finit lentæ moderator habenæ,
Qua uelit ire, sed angusto prius ore coercens
Insultare docet campis, fingitq; morando.
- Vergilius.** Talis amor Daphnim, qualis cum fessa iuuenicum
Per nemora atq; altos quærendo bucula lucos
Propter aquæ riuum uiridi procumbit in ulua
Perdita, nec seræ meminit decedere nocti.
- Varius de morte.** Ceu canis umbrosam lustrans Cortynia uallē,
Si ueteris potuit ceruæ comprehendere lustra,
Sæuit in absentem, & circum uestigia lustrans
Aethera per nitidum tenues sectatur odores.
Non amnes illam mediū, non ardua tardant,
Perdita nec seræ meminit decedere nocti.
- Vergilius.** Nec te tua funera mater
Produxi, pressi ue oculos, aut uulnera laui.
- Ennius in Cresiphont.** Neq; terram iniicere, neq; cruenta
Conuestire mihi corpora licuit,
Neq; miseræ lauere lachrymæ falsum sanguinem.
- Vergilius.** Nanq; canebat uti magnum per inane coacta
Semina terrarumq; animæq; marisq; fuissent,
Et liquidi simul ignis, ut iis exordia primis
Omnia, & ipse tener mundi concreuerit orbis.
Tum durare solum, & discludere Nerea ponto
Cœperit, & rerum paulatim sumere formas.
Iamq; nouum terræ stupeant lucescere solem.
- Lucretius in quinto, ubi de confusione orbis ante hunc sta-
tum loquitur.**
His neq; tum solis rota cerni lumine claro
Altiuolans poterat, neq; magni sidera mundi,
Nec mare,

Nec
Nec
Sed no
Diffu
Cum p
Membr
Hoc est
Et scot
Scorfu
Et infra
Omnia
Cum fat
Pergam
in Alexandro.
Grauid
Qui suo
Tum p
Infit, eo
Et trem
Tū uen
Mundu
Et Nept
Sol equi
Consi
Itur in
Procur
Fraxine
Scindit
Incedun
Percellu
Fraxinus
Pinus pro
Arbustur
Diuertit
Contig
Eurus e
Concu
Imbric
Inde m
Nec tar
Versan
Sed tar
Cum ia

Nec mare, nec cœlum, nec deniq; terra, nec aer.
 Nec similis nostris rebus res ulla uideri.
 Sed noua tempestas quædam, moleſq; coorta.
 Diffugere inde loci partes capere, paresq;
 Cum paribus iungi res, & diſcludere mundum,
 Membraq; diuidere, & magnas diſponere partes,
 Hoc eſt a terris magnum ſecernere cœlum,
 Et ſeorſum mare uti ſecreto humore pateret,
 Seorſum item puri ſecretiq; ætheris ignis.

Et infra.

- Omnia enim magis hæc ex leuibus atq; rotūdis.
 Vergilius. Cum fatalis equus ſaltu ſuper ardua uenit
 Pergama, & armatum peditē grauis attulit aluo.
 Ennius in Alexandro. Nam maximo ſaltu ſuperauit
 Grauidus armatis equus,
 Qui ſuo partu ardua perdat Pergama.
 Vergilius. Tum pater omnipotens rerū cui ſumma poteſtas
 Inſit, eo dicente deum domus alta ſileſcit,
 Et tremefacta ſolo tellus, ſilet arduus æther.
 Tū uenti poſuere, premit placida æquora pōtus.
 Enni. i Scipiōe. Mundus cœli ualtus conſtitit ſilentia,
 Et Neptunus ſæuus undis aſperis pauſam dedit.
 Sol equis iter repreſſit unguibus uolantibus.
 Conſiſtere amnes perennes, arbores uēto uacant.
 Vergilius. Itur in antiquam ſyluam ſtabula alta ſerarum,
 Procumbunt piceæ, ſonat ic̄ta ſecuribus ilex,
 Fraxineæq; trabes, cuneis & fiſſile robur
 Scinditur, aduoluunt ingentes montibus ornos.
 Ennius in vi. Incedunt arbuſta per alta ſecuribus cædunt,
 Percellunt magnas quercus, exciditur ilex.
 Fraxinus frangitur, atq; abies conſternitur alta.
 Pinus proceras peruertunt, omne ſonabat
 Arbuſtum fremitu ſyluai frondofai.
 Vergilius. Diuerſi magno ceu quondam turbine uenti
 Conſtigunt, zephyruſq; notuſq;, & lætus eois
 Eurus equis.
 Ennius i xvii. Concurrunt ueluti uenti cum ſpiritus auſtri
 Imbricitor aquiloq; ſuo cum flamine contra,
 Inde mari magno fluctus extollere certant.
 Vergilius. Nec tamen, hæc cū ſint hominūq; bouūq; labores
 Verſando terram experti, nihil improbus anſer.
 Lucretius i v. Sed tamen interdum magno quæſita labore
 Cum iam per terras frondent atq; omnia florent,

E Aut nimiistorrens feruoribus æthereus sol
 Aut subiti perimunt imbres gelidæq; pruinae,
 Flabraq; uentorum uiolento turbine uexant.

Sunt alii loci plurimorum uersuum, quos Maro in opus suum cum pauco-
 rum immutatione uerborū a ueteribus transtulit. Et quia lōgum est, uniuerfos
 uersus ex utroq; transcribere, libros ueteres notabo, ut qui uolet illic legendo
 æqualitatē locorum cōferēdo miretur. In primo Aeneidos tempestas describitur,
 & Venus apud Iouem querit de periculis filii, & Iupiter eā de futurorum
 prosperitate solat. Hic locus totus sumptus a Næuio est ex primo libro belli
 Punici. Illic æque Venus Troianis tempestate laborantibus cum Ioue queri-
 tur, & sequuntur uerba Iouis filiam consolantis spe futurorum. Item de Panda-
 ro & Bitia aperientibus portas, locus acceptus est ex libro quintodecimo En-
 nii, qui induxit Histros duos in obsidione erupisse portam, & stragem de obsi-
 dente hoste fecisse. Nec Tullio compilando dummodo undiq; ornamenta sibi
 conferret, abstinuit. O fama ingens ingentior armis Vir Troiane. Nempe hoc
 ait, Aeneam famam suam factis fortibus supergressum, cum plerunq; fama sit
 maior rebus. Sensus hic in Catone Ciceronis his uerbis, Cōtingebat i eo, quod
 plerisq; contra solet, ut maiora omnia re q̄ fama uiderentur, id quod nō sæpe
 euenit, ut expectatio cognitione, aures ab oculis uincerentur. Item. Proximus
 huic longo, sed proximus interuallo. Cicero in Bruto, Duobus igitur summis
 Crasso & Antonio Lucius Philippus proximus accedebat, sed longo inter-
 uallo, tamen proximus.

G ¶ Quos locos primum alij ex Homero transtulerint. inde Vergilius operi suo ascriuit.
 Caput. III.

Vnt quædam apud Vergilium, quæ ab Homero creditur transtu-
 lisse: sed ea docebo a nostris autoribus sumpta, qui priores hæc ab
 Homero i carmina sua traxerant: quod quidem summus Homericæ
 laudis cumulus est, q̄ cum ita a plurimis aduersus eum uigilatum sit, coactaq;
 omnium uires manum contra fecerint, ille uelut pelagi rupes immota resistit.
 Homerus de Aiæis forti pugna ait,

Locus resti-
 tutus ex
 xvi, Iliad.

Αἴας δ' οὐκέτ' ἐμίμνε, βιάζεται γὰρ βελέεσσι.
 Δάμνα μὲν γινός τε νόος, καὶ τρώες ἀγανοί
 βᾶλλοντες, δὴν δὲ παρὶ κροτάφοισι φαίνῃ
 Πήληξ βαλλομένη καναχὴν ἔχε. βᾶλλετο δ' αἰεὶ
 καπφάλαν· εὐποίηδ' ὄδ' ἀριστοφρόν ὤμων ἔκαμνε
 ἔμπεδος αἰὲρ ἔχωρ σάκῳ αἰόλον, οὐδὲ δῶαυτο
 ἄμφ' αὐτῷ πελεμίζα, ἐρείδοντες βεκέεσσι.
 Αἰεὶ δ' ἀργαλέω, ἔχετ' ἄσθμα. καὶ δέ οἱ ἰδρωῆς
 πάντοθεν ἐκ μελέων πολὺσ' ἔρρεεν. οὐδέ πη ἔιχερ
 ἄμπνεῦσα. πάντῃ δὲ κακῶν κακῶν ἐσθίετο.

Hūc locū Ennius in decimoquinto ad pugna Cælii tribuni his uersibus trāffert.
 Undiq;

Vnde conueniunt,
 Consequuntur parmam,
 Aras sonitu galeæ,
 Vnde mendo corp
 Semper abundantes h
 Tanti sudor habet co
 Verespitandi fit cop
 Hinc in manu iacie
 Hinc Vergilius cu
 magis elegantiore com
 prope clypeo iuueni
 delecta ualeat, obic
 demum strepit assidu
 galeæ, & faxis
 Hinc uba capit
 his ingeminant ha
 Minestheus
 piceum (n
 angit fessos, qua
 Homerus
 Furus in q
 tur pede pes, mu
 Hinc Verg
 pede pes, densu
 Homeri est
 Hinc Vergili
 in mibi si lingue cer
 homericæ descriptio
 Hinc Vergili
 Ennius hinc
 mliat equus qui c

Vndiq̄ conueniunt, uelut imber, tela tribuno
 Configunt parmam, tinnit hastilibus umbo,
 Aerato sonitu galeæ, sed nec pote quisq̄
 Vndiq̄ nitendo corpus discerpere ferro.
 Semper abundantes hastas frangitq̄ quatitq̄.
 Totum sudor habet corpus, multumq̄ laborat.
 Nec respirandi fit copia præpete ferro.
 Histri tela manu iacientes sollicitabant.

Hinc Vergilius eundē locum de icluso Turno
 gratia elegantiore composuit.

Ergo nec clypeo iuuenis subsistere tantum,
 Nec dextra ualet, obiectis sic undiq̄ telis
 Obruitur, strepit assiduo caua tempora circum
 Tinnitu galea, & saxis solida æra fathiscunt.
 Discussæq̄ iubæ capiti, nec sufficit umbo
 Ictibus, ingeminant hastis & Troes & ipse
 Fulmineus Mnestheus, tum toto corpore sudor
 Liquitur, & piceum (nec respirare potestas)
 Fulmen agit fessos, quatit æger anhelitus artus.

Homerus ait,

ἠεὶ ξαυτὲς δόρυ δουρὶ, σάκεϊ προδιλύμνεσ
 λαπίσ δ' ἄρ' ἀσπίδι ἐρηθε, κόρυς κόρυρ, ἀνέγρα δ' ἀνήρ.

Furius in quarto annali,

Pressatur pede pes, mucro mucrone, uiro uir.

Hinc Vergilius ait,

Hæret pede pes, densusq̄ uiro uir.

Homeri est,

πληθῶν δ' οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι, οὐδ' ὄνομα ἴνωσ
 οὐδ' εἰ μοι δέκα μῦθ' γλώσσα, δέκα δὲ σώματ' ἔμεν
 φωνή δ' ἄρ' ἔρηκτοσ, χάλκιοσ δ' εἰ μοι ἔπος ἐνείη

Hūc secutus Hostius poeta ī li. ii. belli histrici ait,
 Non si mihi linguæ Centum atq̄ ora sient totidem
 uocescq̄ liquatæ.

Hinc Vergilius ait,

Non mihi si linguæ centum sint oraq̄ centum.

Homerica descriptio ē equi fugiētis, ī hæc uerba,

ἦσ δ' ὅτ' ἕσ σαπὲσ ἵππ' ἀκοσί(σ)εσ ὑπὶ φάτῃσ

Δισμὸρ ἀπορῆξασ, θείεσ πεδίοιο κροαίνωρ

ἔιωδὸσ λυεὶδ' ἐν ἔρθεσ ποταμοῦ

κυστόωρ, ὑψὸσ ἢ κάρη ἐχθρῶ, ἀμφὶ ἢ χεῖρ' αἰ

ἔμοισ ἀίωσοντα, ὅ δ' ἀγλαίνου πεποιδὸσ.

Ennius hinc traxit,

Et tum sicut equus qui de præsepibus actus

q

v

Vinela

A

B

Restitutus
 ex xii, Iliad.

C

Ex ii, Iliad.

D

Locus resti
 tutus ex se
 xio Iliados

E Vincula suis magnis animis abruptit, & inde
Fert sese campi per cærule lætaq; prata
Celfo pectore, sæpe iubam quassat simul altam,
Spiritus ex anima calida spumas agit albas.

Vergilius. Qualis ubi abruptis fugit præsepia uinclis. &c.

Nemo ex hoc uiles putet ueteres poetas, q̄ uersus eorum scabri nobis uide-
tur. Ille em̄ stylus Enniani seculi auribus solus placebat, & diu laborauit ætas
secuta, ut magis huic molliori stylo acquiesceretur. Sed ulterius ne moror Ce-
cinnam, quin & ipse prodat, quæ meminit Maronē ex antiquitate transtulisse:

De uocabulis latinis, græcis, barbarisq; quibus Vergilius primus usus esse uideri possit,
cum tamen ante & ueteres isdem usi sint. Caput. III.

F **V**m Cecinna. In uersibus uel i locis quātū sibi Maro ex antiquitate q̄si-
erit, Furius ut memor & ueteris & nouæ autoris copiarum differuit. Ego
conabor ostēdere hūc studiosissimū uatē & de singulis uerbis ueterū
aptissime iudicasse, inseruisse lecta operi suo uerba, q̄ nobis noua uideri facit icu-
ria uetustatis. ut ecce Addita, p̄ iimica & ifesta, q̄s nō extimet poetam arbitrio
suo nouū uerbū sibi uoluisse fabricari: Sed nō ita ē. nā qd̄ ait, Nec seuis addita
Iuno Vsq; aberit. i. affixa & p̄ hoc ifesta, hoc iā dixerat Lucili. i li. xiiii. his uer-
Si mihi non prætor fiet additus, atq; agitet me,
Non male sic ille ut dico me extenderat unus.

Vergilius.

Mane salutantum totis uomit ædibus undam.

Pulchre uomit undam & antique. Nam ait Ennius,

G **E**t Tyberis flumen uomit in mare salsum.

Vomere.

Vnde & nūc uomitoria i spectaculis dicimus, unde hoies glomeratim igrediē-
tes in sedilia se fundūt. Agmē pro actu & ductu quodā ponere nō inelegās
est, ut Leni fluit agmine Tybris, imo & antiquū est. Ennius em̄ in. v. ait,

Agmen.

Quod per amœnam urbem leni fluit agmine flumen.

Quod ait, Crepitantibus urere flammis, non nouum usurpauit uerbū, sed
prior Lucretius in sexto posuit.

Crepitanti-
bus flammis,

Nec res ulla magis q̄ Phœbi delphica laurus
Terribili sonitu flamma crepitante crematur.

Tū ferreus hastis Horret ager. Horret, mire se habet. Sed & Ennius i xiiii.

H Horrescit telis exercitus asper utriq;.

Et in Erectheo.

Horret
ager.

Arma rigent horrescunt tela.

Et in Scipione.

Sparsis hastis lōgis campus splendet & horret. Sed & ante omnes Homerus.

Locus resti-
tutus ex
xiiij. Iliados

Ἐφρίξεν δὲ μάχῃ φθισίμβροτος ἐγχείησι

μακρῆς, ἃς εἶχον ταμσιχροας.

Tremulū
lumen

Splendet tremulo sub lumine pontus.

Tremulū lumē de imagine rei ip̄ius expressum ē. Sed prius En. i Menalippe.

Lumine sic tremulo terra, & caua cærule candēt.

Et Lucretius in vi. Præterea solis radiis iactatur aquai

Humor, & in lucem tremulo rarefcit ab æstu.

Hic candi-

Hic cādida populus antro Imminet, & lēte texūt umbracula uites. Sūt qui exti
mēt hoc uerbū umbracula Vergilio autore cōpositū, cum Varro rerū diuinarū
lib. x. dixerit, Nōnullis magistratibus in oppido id genus umbraculi cōcessum.
Et Cic. in. v. de legibus. Vis ne igit̄ (qm̄ sol paululū a meridie iā deuexus uideē,
neq; dū satis ab his nouellis arboribus oīs hic locus opacat̄) descēdat ad Lirim
eaq; quæ restant, in illis alnorum umbraculis perfequamur. Similiter in Bru-
to, Sed ut Theophrasti doctissimi hominis umbraculis.

Transmittunt cursu campos, atq; agmina cerui
Puluerulenta fuga glomerant. Quod ait speciose trasmittunt pro transeunt. A
V
ia
Transmit-
tere.

Sic & Lucretius in secundo.

Et circumuolitant equites, mediosq; repente
Transmittunt ualido quatientes impete campos. B
Sed & Pestanus Iubonēsis sic ait, Pedibus eqs trāsmisimus, qđ ē trāsiluimus.

Quam tota cohors imitata relicta Ad terram defluxit equis. Defluere,

Sic Furius in primo.

Ille graui subito deuinctus uulnere habenas
Milit equi, lapsusq; in humum defluxit, & armis Reddidit æratis sonitum.

Tum durare solum & discludere nereā pōto Cœperit. Ferit aures nostras Discludere
C
hoc uerbum discludere, ut nouum. Sed prior Lucretius in quinto.

Diffugere inde loci partes cœpere, parēsq;
Cum paribus iungi res, & discludere mundum Deductum
carmen,
Pastorem Tityre pingues Pascere oportet oues, deductum dicere carmen.

Deductum pro tenui, & subtili eleganter positum est. Sic autem & Afranius in
uirgine. Verbis pauculis respondit. tristis uoce deducta, malleq; se non quie-
uisse dixit. Item apud Cornificium. Deducta mi uoce garrienti. Sed hæc ab illo
fluxerunt, quod Pomponius in Atellana quæ Calendæ Martiæ inscribitur, ait.
Vocem deducas oportet, ut mulieris uideātur uerba. Iube modo afferat unus,
ego uocem reddam tenuem & tinnulam. Et infra. Etiam nunc uocem deducā.

Proiectaq; saxa Pachyni Radimus. Proiecta si secundū cōsuetudinē dicat̄, Proiectus:
D
intelligit abiecta. Si secundum ueteres, piecta porro iactata. Alibi ait. Proiecto
dū pede læuo Aptat se pugnae. Sed & Sisenna in secūdo dixit. Et Marci ppius
succedūt, atq; ita scutis piectis, tectis saxa certati lēta manibus cōiiciūt in hostes.

Et in eodē. Vetus atq; ingens erat arbor ilex, q̄ circū proiectis ramis maiorē p
tem loci summi tegebat. Et Lucretius in tertio, Quamlibet immani proiectu
corporis extet. Et tempestiuā syluis euertere pinum. Hoc uerbum de pi-
no tempestiua a Catone sumpsit, qui ait, Pineam nucem cū effodies, luna decre-
scēte eximito, post meridiem, sine uento Austro. Tum uero erit tempestiua.

cum semen suum maturum erit. Inseruit operi suo & Græca uerba, sed non
primus hoc ausus. Autorum enim ueterū audaciā secutus est. Dependēt lychni Lychni.
laq; aureis. Sicut Ennius in. ix. Lychnorū lumina bis sex. Et Lucret. in. v.

Quin etiam nocturna tibi terrestria quæ sunt Lumina pendētes lychni. Lucili-
us in. i. Porro chænopoda clinopodas lychnosq; & diximus cennos ante pe-
des lecti atq; lucernas. Et quod dixit. Nec lucidus æthra Siderea polus, En- Æthra,

q vi nius pri

- E**nnius prior dixerat in .xvi. Interea fax Occidit, oceanumq; rubra tracti obruit æthra. Et Ilius in theutrante, Flammineam per æthram alte feruidam ferri facē.
- Dædalus, Reboare, J** Dædala Circe, quia Lucre. dixerat, Dædala tellus. Reboāt syluæq; & magnus olympus, quia est apud Lucretium, Nec cithara reboant laqueata auraræq; tecta. Sed hac licentia largius sunt usi ueteres, parcius Maro. Quippe illi dixerunt & pausam, & macheram, & acotiam, & malacem, & alia similia.
- Viri,** Necnon & punicis oscisq; uerbis usi sunt ueteres, quorum imitatione Vergilius peregrina uerba non respuit, ut in illo, Syluestres uri assidue. Vri enim gallica uox est, qua feri boues significatur. Et, Camuris hirtæ sub cornibus aures, Camuris peregrinum uerbum est, id est, in se redeuntibus. Et forte nos quoq; hac ratione cameram figuramus.
- F** Epitheta q̄ apud Vergi. noua uident, uetustioribus q̄q; in usu fuisse. **Caput .V.**
- Camera.** **M**ulta quoque epitheta apud Vergilium sunt, quæ ab ipso facta creduntur: sed & hæc a ueteribus tracta monstrabo. Sunt autem ex his alia simplicia, ut Gradius, Mulciber: alia composita, ut arcitenens, uitifator. Sed prius de simplicibus dicam. Et distinctos mulciber afros. Mulciber est Vulcanus, q̄ ignis sit, & omnia mulceat ac domet. Actius in Philoctete, Heu Mulciber arma ignauo inuicta es fabricatus & manu. Et Egnatius de rer. natura libro primo. Deniq; Mulciber & ipse ferens altissima cœli continet. Hædi q; petulci Floribus insultent. Lucretius in secundo. (gunt. Præterea teneri tremulis in uocibus hædi Corniferas norunt matres agnicq; petulci.
- Mulceber.** Illud audacię maxime uideri possit, quod ait in Bucolicis, Et liquidi simul ignis, pro puro uel lucido, seu pro effuso & abundanti, nisi prior hoc epitheto Lucretius usus fuisset in sexto, Hac etiam fit uti de causa mobilis ille Deuolet in terram liquidi calor aureus ignis.
- Pitulcus.** Tristis pro amaro translatio decens est, ut Tristesq; lupini. Et ita Ennius in libro Sabinarum quarto, Neq; triste quæritat sinapi, neq; cepe mœstum.
- G** Auritos lepores non Maro primus usurpat, sed Afranium sequitur, qui in prologo ex persona Priapi ait, Nam quod uulgo prædicant aurito me parente natum, non ita est.
- Liquidus ignis**
- H** Et ut composita subiungam, quod ait Vergilius, Vidit Thuricremis cum dona imponeret aris.
- Thuricremis,** Iam Lucretius in secundo dixerat, Nam sæpe ante deum uitulus delubra decora Thuricremas propter mactatus concidit aras.
- Arcitenes,** Quam pius arcitenēs. Hoc epitheto usus est Næuius belli Punici libro secundo. Deinde pollens sagittis inclytus arcitenens sanctusq; Delphis prognatus Pythius Apollo. Idem alibi. Cum tu arcitenens sagittis pollens dea.
- Sed & Hostius libro secundo belli Histrici, Dia Minerua simul autem iuictus Apollo, Arcitenēs, Latonius.
- Syluicolæ,** Etiam, Syluicolæ fauni. Næuius libro primo belli Punici.
- Syluicolæ

Syluicolæ homines bellicq; inertes.

Actius in Bacchis.

Syluicolæ ignota inuisentes loca.

Despiciens mar e ueliuolum.

Liuius in Helena.

Veliuolū.

Tu qui permensus ponti maria alta ueliuola.

Ennius in decimoquarto.

Cum procul aspiciunt hostes accedere uentis Nauibus ueliuolis. Idem in Andromache.

Rapit & ex alto naues ueliuolas.

Vitifator seruans curuam sub imagine falcem.

Actius in Bacchis.

Vitifator.

O Dionyse pater optime uisitator Semela genitus
Almaq; curru Noctiuago Phoebe. (euchia.

Egnatius de rerum natura lib.i.

B
Noctiuagus.

Roscida noctiuagis astris labentibus Phoebe

Pulsa loco cessit concedens lucibus altis.

Tu nubigenas inuicte bimembres.

Carnificius in Glauco.

Centauros fodere bimembres.

Bimembres.
Caprigenū

Caprigenumq; pecus nullo custode per hærbas.

Pacuius in Paulo.

Quamuis caprigeno pecori grandior gressio est.

Actius in Philoctete.

C

Caprigenum trita unguis. Idem in Minotauro.

Taurigeno semine ortum fuisse an humano.

Decenter & his epithetis Vergilius usus est: pro sagitta, uolatile ferrum: & pro Romanis, gentem togatam: quorum altero Sueuius, altero Laberius usus est. Nam Sueuius in lib. quinto ait, Volucrumq; uolatile telum. Ac Laberius in Ephebo, Licentiam ac libidinem ut tollam petis togatæ stirpis. Idem infra. Idcirco ope dilatatum est dominium togatæ gentis.

¶ De figuris illis, quæ ita sunt peculiæ Vergilio, ut apud alios, aut raro, aut nunquam reperiatur.

Caput .VI.

Figuras uero quas traxit de uetustate, si uolentibus uobis erit, cum repentina memoria suggesserit, enumerabo. Sed nunc dicat uolo Seruius, quæ in Vergilio notauerit, ab ipso figurata, non a ueteribus accepta: uel ausu poetico noue quidē, sed decēter usurpata. Quotidie em̄ Romanæ idoli enarrādo eūdē uatē, necesse ē habeat huius annotatiōis scientia pōptiorē. Placuit uniuerfis electio, in reliqua suffecti etiam adhortati sunt Seruium, ut q̄ in se refusa sunt annotaret. Ille sic incipit. Vates iste uenerabilis, uarie, modo uerba, modo sensus figurando multū latinitati leporis adiecit. qualia sunt hæc, Supposita de matre nothos furata creauit: Vt ipsa creauerit, quos creari fecerit. Tepidacq; recentē Cæde locum. cū locus recēs cæde, noue dictus sit. Et, Hæc ait, & socii cesserūt

D

E socii cesserunt æquore iusso. Pro eo q̄d, iussi cesserūt. Et cæso sparsurus sanguine flammæ. Qui ex cæsis uidelicet profunditur. Vota deum primo uictor soluebat eoo. Pro, quæ diis uota sunt. Et me cōsortem nati cōcede sepulchro. Alius dixisset. Et me consortem nato cōcede sepulchri. Et, Illa uiam celerans per mille coloribus arcum. Id est, per arcum mille colorum. Et, Hic alii spolia occisis direpta Latinis Coniiciunt igni, pro in ignē. Et Corpore tela modo, atq; oculis uigilantibus exit. Tela exit, pro uitat. Et, Senior leto canētia lumina soluit, pro uetustate senilia. Exesæq; arboris antro, pro cauerna. Et, Frōtem obscenam rugis arat. Arat non nimie, sed pulchre dictum. Ter secum ærato circumfert tegmine sylvā, pro iaculis. Et, Vir gregis, p̄ capro. Et illa q̄ pulchra sunt.

F Aquæ mons, telorum seges, ferreus imber, ut apud Homerum.

Locus restitutus ex
xvi. Iliados

Εξ xvii. Ili. *ἢ δὴ κινέουσι τρώων νέφους ἀμβέβηκε
Νηυσὶν ἐπικρατέως
ἢ δὴ οἱ μὲν μάχουσι τοιοῦσι δὴ ἔργα
κἀλλεοῦ δούρω ἴκε, δὴ αὐδὲς ἀτρυγέτοιο*

Et, Dona laboratæ Cereris. Et, Oculisq; aut pectore noctē Accipit. Et, Vocisq; offensa resultat imago. Et, Pacemq; per aras Exquirunt. Et, Paulatim abolere Sycheum Incipit. Sæpe etiā uerba pro uerbis pulchre ponit. Oraq; cortibus sumunt horrenda cauatis. Ora pro personis. Et, Discolor unde auri per ramos aura refulsit. Quid est enim aura auri? aut quemadmodum aura refulget? Sed tñ pulchre usurpauit. Et, Simili frōdescit uirga metallo. q̄ bene usus ē, frōdescit metallo? Et, Nigri cum lacte ueneni, nigro imponere nomen lactis. Et, Haud aliter iustæ quibus est Mezētius iræ. Odio esse aliquem usitatū: iræ esse, inuentum Maronis est.

G Item de duobus incipit dicere, & in unum desinit, Interea reges, ingenti mole Latinus Quadriugo inuehitur curru. ut est apud Homerum.

Et, Protinus Orsilochem & Buthen, duo maxima Teucrum Corpora, sed Buthen aduersum cuspide fixit. & cætera.

Iuturnam misero fateor succurrere fratri Suasi.

Cum solitum sit dici, Iuturnæ suasi. Et, Urbē quam statuo uestra est. Et, Tu modo quos in spem statues submittere gentis. Præcipuum iam inde a teneris impē de laborem. Pro in eos impende.

H Facit pulcherrimas repetitiones. Nam neq; Parnassi uobis iuga, nam neq; Pindi Villa moram fecere. Quæ uobis quæ digna uiri pro talibus ausis? Vidistis quo Turnus equo, quibus ibat in armis?

Nec interpositiōes eius otiosæ sunt. Si te nulla mouet tantarum gloria rerum. At ramum hunc (aperit ramum qui ueste latebat) Agnoscas. Ut sceptrum hoc (dextra sceptrum nam forte gerebat) Nunquam fronde leui.

Et illa mutatio elegantissima est, ut de quo loquebatur subito ad ipsum uerba cōuertens. Ut bello egregias idem disiecerit urbes, Troiamq; cæchaliāq; & duos mille labores Rege sub Eurystheo fati Iunonis iniquæ Pertulerit, tu nubigenas inuicte bimembris, & reliqua. Illa uero intermissio, Quos ego, sed motos præ-

motos præstat componere fluctus, tracta est a Demosthenē.

Hæc uero q̄ poetica indignatio, Pro Iupiter ibit Hic ait, Hæc miseratio. O patria o rapti nequicq̄ ex hoste penates. Et illa trepidatio, Ferte citi ferrum, date tela, & scandite muros, Hostis adest. Et conquestio, Me ne igitur socium tantis adiungere rebus Nise fugis? Quid illa excogitatio nouorum intellectuū? ut Mētitacq̄ tela. Et Ferrumq̄ armare ueneno. Et, Cultusq̄ feros mollire colēdo. Exuerint syluestrem animum. Et, Virgineumq̄ alte bibit acta cruorem. ut apud Homerum de hasta.

Et, Pomacq̄ degenerant succos oblita priores. Et, Glacie cursus frænaret aquarum. Et, Mistacq̄ ridenti colocasia fundat acātho. Est mollis flamma medullas. Interea & tacitum uiuit sub pectore uulnus. Et, Duro sub robore uiuit Stuppa mouens tardum fumum. Et, Sæuitq̄ canū latratus in auras. Et, Cælataq̄ amnē fundens pater Inachus urna. Et, Affixæ uenis animasq̄ in uulnera ponunt. Et quicquid de apibus dixit in uirorum fortium similitudinem, ut adderet quoq̄ mores, & studia, populos, & prælia. quid plura? ut quirites uocaret. Dies me deficiet, si omnia persequi a Vergilio figurata uelim. Sed ex his quæ dicta sunt, omnia similia lector diligens annotabit.

¶ Vexare, illaudatus, & squalere, apud Vergilium quid significant. Caput .VII.

¶ Vm Seruius ista differeret, Prætextatus Auienum Eustachio insurrantem uidens, quin age, inquit, Eustachi uerecundiam Auieni p̄bi adolescentis iuua, & ipse publicato nobis quod immurmurat. Eustachius, iam dudum, inquit, multa de Vergilio Seruium gestit interrogare, quorum enarratio respicit officiū literatoris, & tempus indulgeri optat, quo de obscuris ac dubiis sibi a doctiore fiat certior. Et Prætextatus, Probo, inquit, mi Auiene, q̄ ea de quibus ambigis, clam te esse non pateris. Vnde exoratus sit a nobis doctissimus doctor, ut te secum negotium habere patiatur: quia in commune proficiet, quæ desideras audire. Ne tu modo ultra cesses aperire Seruio uisā de Vergilio differendi. Tunc Auienus totus conuersus in Seruium, Dicas uolo, inquit, doctorum maxime, quid sit, q̄ cum Vergilius anxie semper diligens fuerit in uerbis pro causæ merito uel atrocitate ponēdis, incuriose & abiecte in his uersibus uerbum posuit. Candida succincta latrantibus inguina monstris, Dulichias uexasse rates. Vexasse enim uerbum est leuis ac parui incommodi, nec tam atroci casui congruens, cum repente homines a belua immanissima rapti laniatq̄ sint. Sed & aliud huiusmodi deprehendi. Quis aut Eurysthea durum? Aut illaudati nescit Busiridis aras? Hoc enim uerbum, illaudati, nō est idoneum ad exprimēdam sceleratissimi hominis detestatiōem, qui q̄ hoīes oīm gētiū imolare solitus fuit, nō laude indignus est, sed detestatiōe execratiōeq̄ totius generis humani dignus est. Sed nec hoc uerbum ex diligentia Vergiliana uenire mihi uidetur. Per tunicam squalentem auro. Non enim conuenit dicere, auro squalentem: quoniam nitori splendoriq̄ auri contraria sit squaloris illuies.

Et Seruius

Ex Gel. lib.
1, cap. 16, v. 8

V **Vexare.** Et Seruius, De uerbo uexasse, ita responderi posse arbitror. Vexasse graue uerbum est, tractumq; ab eo uidetur quod est uehere, in quo inest iam uis quædam alieni arbitrii; non enim sui potens est qui uehitur. Vexasse autem quod ex eo inclinatum est, ui atq; motu, pculdubio uastiore est, nam qui fertur & raptatur, atq; huc atq; illuc distrahitur, is uexari proprie dicitur. Sicuti taxare pressius crebriusq; est, q̄ tangere, unde id proculdubio inclinatum est. Et iactare multo fufius largiusq; est q̄ iacere, unde id uerbum traductum est. Quassare etiam q̄ quaterere grauius uiolentiusq; est. Non igitur quia uulgo dici solet uexatum esse quem fumo aut uento aut puluere laborare uidemus, propterea debet uis uera atq; natura uerbi deperire, quæ a ueteribus qui proprie & signate locuti sunt, ita ut decuit obseruata est. M. Catonis uerba sunt, ex oratione quam de Achæis scripsit, Cūq; Annibal terram Italiam laceraret atq; uexaret. Vexatam Italiā

F **Illaudatus.** dixit Cato ab Annibale, quando nullum calamitatis, aut sæuitiæ, aut immanitatis genus reperiri queat, quod in eo tempore Italia non perpeffa sit. M. Tullius quarto in Verrem. Quæ ab isto sic spoliata atq; direpta est, non ut ab hoste aliquo, qui tamen in bello religionē & consuetudinis iura retineret, sed ut a barbaris prædonibus uexata esse uideatur. De illaudato autem duo uidentur respōderi posse. Vnum est eiusmodi, Nemo quisq; tam afflictis est moribus, qui faciat aut dicat nonnūq; aliquid, quod laudari queat. Vnde hic antiquissimus uersus uice prouerbii celebratus est, πολλὰκι ἢ ἰκέρωσθ' ἀνὴρ, μάλα καίσιον ἔπειρ. Sed enim qui in omni re atq; in omni tempore omni laude uacat, is illaudatus est, isq; omnium pessimus deterrimusq; est. Sicuti omnis culpæ priuatio, inculpatū facit. Inculpatus autem instar est absolutæ uirtutis. Illaudatus quoq; igitur finis est extremæ malitiæ. Itaq; Homerus non uirtutibus appellandis, sed uitiiis detrahendis, laudare ampliter eam solet. Hoc enim est,

G τὸ δ' οὐκ ἔκοντε πετιέδην.
 ἔνδ' οὐκ ἔμ ὑβρίζοντα ἰδούς ἀγαμέμνονα δῖον.
 οὐδὲ καταπύσσοντ' οὐδ' οὐκ ἐδέλοντα μάχεσθ'.
 Epicurus quoq; simili modo maximam uoluptatem priuationem detractionēq; omnis doloris definiuit, his uerbis. ὅςθ' τὸ ἀλγῶντ' ὑπεξέρεσθ'. Eadem ratione idem Vergilius inamabilem dixit stygiam paludem. Nam sicut illaudatum κατὰ σέρεσιν laudis, ita inamabilem per amoris σέρεσιν detestatus est. Altero modo illaudatus ita defenditur. Laudare significat prisca lingua nominare, appellareq;. Sic in actionibus ciuilibus autor laudari dicitur, quod est nominari. Illaudatus ergo est, quasi illaudabilis, id est, nunq; nominandus, sicuti quondam a communi consilio Asiæ decretum est, uti nomen eius, qui templum Dianæ Ephesiæ incenderat, ne quis ullo in tempore nominaret. Tertiū restat ex his q̄ reprehensa sunt, q̄ tunicā squalentā auro dixit. Id aut significat copiā dēsitatemq; auri in squamarū speciem intexti. Squalere em̄ dictū ab squamarum crebritate, asperitateq;, quæ in serpentum piscium ue coriis uisuntur. Quam rem & alii, & hic idem poeta locis aliquot demonstrat. Quem pellis, inquit, ahenis In plumam squamis auro conferta tegebat. Et alio loco. Iamq; adeo rutilum thoraca indutus ahenis Horrebat squamis. Actius in Pelopidibus ita scribit, Eius serpētis squamæ

H **Ex Gellio.** **Squalere.**

Squalere.

Squalere.

... squalido ...
 ... dicitur ...
 ... qualor appellat ...
 ... contaminat ...
 ... dicitur corpe ...
 ... loci apud Verg ...
 ... Ratum m ...
 ... cū male e ...
 ... Ipse quiri ...
 ... hū deesse c ...
 ... est absurd ...
 ... est incurua, q ...
 ... uideri. Respo ...
 ... uolent. Veluti ...
 ... summa ue ...
 ... tempo pleno ac p ...
 ... mani corpore, i ...
 ... mani pōdere e ...
 ... id q̄ q̄ dicit ...
 ... Q̄ minime r ...
 ... dicitur, statu ...
 ... cum elegantiā ...
 ... reter mittendu ...
 ... auguralis a ...
 ... pari forma & ...
 ... litu app ...
 ... a tubæ sim ...
 ... uita. ut ibi, Et ...
 ... dicit Auenius. M ...
 ... uideri fuga n ...
 ... docas. Et Seruius ...
 ... gregius. Maturare ...
 ... & temperatum est ...
 ... matura dicitur ...
 ... sed tempore suo ...
 ... Augustus duob ...
 ... moribus, & scri ...
 ... bat, ut ad rem ag ...
 ... gentiæ. Ex quib ...
 ... Nepotū dicitur ...
 ... dicitur in

tis squamæ squalido auro & purpura prætextæ. Quicquid igitur nimis incul- **A**
 catum oblitumq; aliqua re erat, ut incutere tuis uisibus facie noua horrorem,
 id squalere dicebatur. Sicut in corporibus incultis squamosisq; alta cōgeries sor-
 didum, squalor appellatur. Cuius significationis multo assiduoq; usu totum id
 uerbum ita contaminatum est, ut iam squalor de re alia nulla quam de solis in-
 quinamentis dici cœperit.

¶ Alii tres loci apud Vergiliū explicati. Caput .VIII.

Ratum mihi est, Auienus inquit, correctum, quod de optimis di- **B**
 ctis male opinabar. Sed in hoc uersu mihi uidetur deesse aliquid.

Ipse quirinali lituo paruq; sedebat Succinctus trabea. Si enim ni-
 hil deesse concedimus, restat ut fiat lituo & trabea succinctus, qd
 est absurdissimum. Quippe cū lituus sit uirga breuis, in parte qua

robustior est incurua, qua augures utuntur, non uideo qualiter possit lituo suc- **C**
 cinctus uideri. Respondit Seruius, Sic hoc dictū esse, ut plæraq; dici per dese-
 ctionem solent. Veluti cum dicitur. M. Cicero homo magna eloquentia, & Ro-
 scijs histrio summa uenustate, Non plenum hoc utrunq; neq; perfectum est:

sed enim pro pleno ac perfecto auditur. Vt Vergilius alio in loco, Victorem

Butē immani corpore, id est, corpus immane habentem. Et item alibi, In mediū **D**
 geminos imani pōdere cæstus Proiicit. Ac simili. Domus sanie dapibusq; cru-

ctis, Sic igit id q; dictū uideri debet, Ipse quirinali lituo, id est, lituū quiri-
 nale tenens. Qd minime mirandū foret, si ita dictum fuisset, Picus quirinali lituo

erat, sicuti dicimus, statua grandi capite erat. Et est autem, & erat, & fuit, plæru-
 q; absunt cum elegantia, sine detrimento sententiæ. Sed quoniam litui facta mē-

tio est, prætermittendum non est, quod posse quæri animaduertimus, utrum a
 tuba lituus auguralis appelletur, an tuba a lituo augurum, lituus dicta sit. Vtrū

q; enim pari forma & pariter in capite incuruum est. Sed si (ut quidam putant)

tuba a sonitu lituus appellata ē ex illo Homeri uersu λῆξ βίβη necesse ē ut uir-
 ga auguralis a tubæ similitudine, lituus uocet. Vt autem uocabulo isto Ver-

gilius pro tuba. ut ibi, Et lituo pugnas insignis obibat & hasta.

Subiecit Auienus. Maturate fugam, quid sit parum mihi liquet. Contraria **E**
 enim mihi uidetur fuga maturitati. Vnde quid de hoc uerbo sentiendum sit, q-

so me doceas. Et Seruius, Nigidius homo omnium bonarum artium discipli-
 nis egregius, Maturare, inquit, est, quod neq; citius, neq; serius, sed mediū quid-

dam & temperatum est. Bene atq; proprie Nigidius. Nam & in frugibus & in
 pomis matura dicuntur, quæ neq; cruda & immitia sunt, neq; caduca & nimium

cocta, sed tempore suo temperate adulta. Hanc interpretationem Nigidianam
 diuus Augustus duobus uerbis Græcis eleganter exprimebat. Nam & dicere

in sermonibus, & scribere in epistolis solitum ferunt, αἰὲς βραδείως. Per quod
 monebat, ut ad rem agendam simul adhiberetur, & industriæ celeritas, & tardi-

tas diligentia. Ex quibus duobus cōtrariis, fit maturitas. Sic ergo Vergilius in-
 ducit Neptunū discessū uētis imperantē, ut & tā cito discedāt tāq; fugiāt, & tū

stādi mediocritatem in regressu teneāt, tanq; mature, id est temperate abeuntes.

Veretur

Gel. lib. v.
cap. viij.

B

Lituus,

C

D

Gel. lib. x.
capit. e. xi.

Maturare,

- E** Veretur enim, ne in ipso discessu classi noceant, dum raptu nimio tanquam per fugam redeunt. Idem Vergilius duo ista uerba, maturare & properare, tanquā plene contraria scitissime separauit his uersibus, Frigidius agricolam siquando continet imber, Multa, forent quæ mox cælo properanda sereno, Maturare datur. Bene & eleganter duo ista uerba diuisit. Nanque in præparatu rei rusticæ, per tempestates & pluuias, quoniam & necessitate otium est, maturari potest: per serenas uero quoniam tempus instat, properari necesse est. Sane cum significandum est coactius quid & festinatus factum, rectius hoc dicitur præmature factum, quæ mature. Sicuti Afranius dixit in togata, cui tituli nomen est, Apertis dominatum demens præmature præcocem. In quo uersu animaduertendum est, quod præcocem, inquit, non præcoquem. Est enim casus eius rectus non præcoquis, sed præcox. Hic Auienus rursus interrogat, Cum Vergilius, inquit, Aeneam suam tanquam hominem pium a contagione atrocis uisus apud inferos uindicauerit, & magis cum fecerit audire reorum gemitus, quam ipsa uidere tormenta, in ipsos uero campos piorum licenter induerit, cur hoc tantum uersu ostendit illi partem locorum quibus impii cohibebantur, Vestibulum ante ipsum primisque in faucibus orci? Qui enim uestibulum & fauces uidet, intra ipsam eadem iam sine dubitatione successit: aut siquid de uestibuli uocabulo intelligendum, scire desidero. Ad hæc Seruius, Plæraque sunt uocabula quibus uulgo utimur, non tamen liquido animaduertimus, quid ea ex uera proprietate significant, sicuti est uestibulum in sermonibus celebre atque obuium uerbum, non in omnibus tamen qui illo facile utuntur liquido expectatum. Putant enim uestibulum esse partem domus priorem, quam atrium uocant. Sed Cæcilius Gallus uir doctissimus, in libro de significatione uerborum quæ ad ius ciuile pertinent secundo, uestibulum dicit esse non in ipsis ædibus, neque ædium partem, sed locum ante ianuam domus uacuum, per quem de uia aditus accessusque ad fores ædium fit. Ipsa enim ianua procul a uia fiebat, area interflita, quæ uacaret. Quæ porro huic uocabulo ratio sit, quæri multum solet. Sed quæ scripta apud idoneos autores legi, proferre in medium non pigebit. **V**e particula, sicuti quædam alia, tum intensionem significat, tum minutionem. Nam uetus & uehemens, alterum ab ætatis magnitudine compositum elisumque est, alterum a nimio impetu & uim mentis instructum. Vecors autem & Vesanus priuationem significant sanitatis & cordis. Diximus autem superius, eos qui amplas domus antiquitus faciebant, locum ante ianuam uacuum relinquere solitos, qui inter fores domus & uiam medius esset. In eo loco qui dominum eiusdem domus salutatum uenerant, prius quam admitterentur, consistebant. Et neque in uia stabant, neque intra ædes erant. Ab illa ergo grandis loci consistione, & quasi quadam stabulatione, uestibula appellata sunt spacia, in quibus multum starctur ab aduenientibus, prius quam intromitterentur in domum. Alii consentientes uestibula eadem esse quæ diximus, in sensu tamen uocabuli dissentiunt. Referunt enim non ad eos qui adueniunt, sed ad illos qui in domo commanent, quoniam illic nunquam consistunt, sed solius transitus causa ad hunc locum ueniunt, eundo siue redeundo. Siue igitur secundum priores per augmentum, siue per secundos per dimi-

Gel. li. xvi.
capite. v.

minutionem inter
aduentum diuisit. F
rebitur. Ergo A
que est intra domo
uicet loca inter u
Identes hostia
grammaticos
angeras adie
dicitur. Se
ille nihil cum car
habent. Tu
dentes habere
procure dur
a gram
ator. Accer
ipsum uerboru
ille opinatus
procurendum n
Pomponius
Mars tibi uoue
Frigidius in libe
sed omnes b
ntariis ad ius
superfluo (ut l
ndamare, & rec
procurendum, in
ones. & longo ut
Higinus tamen
de Vergilio fecit, hic
ores habet. p. quo
est. Auienus, his
poin dorfo, acq. e
re superbos, cur V
gressus equi col
curia ueteris lecti
deciuit, multa
Oes em aniq.
hominem, equi
quosq. dixerunt. I
pes eques, atq. ele

per diminutionem intelligendum est, tamen uestibula constat aream dici, quæ a uia domum diuidit. Fauces autem iter angustum est, per quod ad uestibulū de uia hęcitur. Ergo Aeneas, cum uidet fauces atq; uestibulum domus impiorum, non est intra domum, nec cōtactu ædium execrabili sæuocq; polluitur: sed de uia uidet loca inter uiam & ædes locata.

Bidentes quid significant, & unde dictæ. Deinde equitem id ipsum significare nonnūq; quod significatur nomine equi. Caput .IX.

Bidentes hostiæ quid essent, inquit Auienus, interrogauī quēdam de grammaticorū cohorte. Et ille bidentes oues esse respondit, idcircoq; anigeras adiectum, ut oues planius demonstrarentur. Esto, inquam, oues bidentes dicantur. Sed quæ ratio huius in ouibus epitheti, scire, inquam, uolo. Atq; ille nihil cunctatus, oues, inquit, bidentes dictæ sunt, quod duos tantum dentes habeant. Tunc ego, ubi terrarum quæso te, inquam, duos solos per naturam dentes habere oues aliquando uidisti? Ostentum enim hoc est, & factis piaculis procurandum. Tum ille permotus mihi, & irritatus, quære, inquit, ea potius, quæ a grammatico quærenda sunt. Nam de ouium dentibus opilio percontator. Facerias ego nebulonis hominis risi, & reliqui. Sed te percontator quasi ipsius uerborum naturæ consciū. Tum Seruius, de numero dentium quem ille opinatus est, reprehendendus a me non est, cum ipse iam riseris. Verum procurandum mihi est, ne illud obrepat, quod bidentes epitheton sit ouium, cum Pomponius egregius Atellanarum poeta in Gallis trāsalpinis hoc scripserit. Mars tibi uoueo tacturum, si unquam rediero, bidēte uerre. Publius autem Nigidius in libro quem de extis composuit, bidentes appellari ait, non oues solas, sed omnes bestias himas. Necq; tamen dixit, cur ita appellentur. Sed in commentariis ad ius pontificum pertinentibus, legi bidennes primo dictas, d litera ex superfluo (ut sæpe assolet) interiecta, sicut reire redire dicitur, & proreamare redamare, & redarguere pro rearguere. Ad hiatum enim duarum uocalium procurandum, interponi solet d litera. Ergo bidennes primū dictæ sunt quasi hiennes: & longo usu loquendi correpta est uox, & ex bidennibus bidentes dictæ. Higinus tamen, qui ius pontificum nō ignorauit, in quinto libro, quos de Vergilio fecit, bidentes appellari scripsit hostias, quæ p ætatē duos dētes altiores haberēt, p quos ex minore in maiore transcendisse cōstaret ætatem.

Iterq; q̄rit Auienus, his uersibus, Fræna Pelethronii Lapithæ gyrosq; dederē Impoliti dorso, atq; equitē docuere sub armis Insultare solo & gressus glomerare superbos, cur Vergilius eq̄ officiū eq̄ti dederit. Nā insultare solo & glomerare gressus equi cōstat esse, nō eq̄tis. Bene, inquit Seruius, hæc tibi q̄stio nata ex incuria ueteris lectionis. Nā quia seculū nostrū ab Ennio, & oī bibliotheca uetere desciiuit, multa ignoramus, quæ nō laterent, si ueteris lectio nobis esset familiaris. Oēs enī antiqui scriptores, ut hoīem equo insedentē, ita & equū, cum portaret hominem, equitem uocauerunt, & equitare non hominem tantum, sed equum quoq; dixerunt. Ennius libro annalium septimo ait, Deniq; ui magna quadrupes eques, atq; elephanti Proiiciunt sese. Nunquid dubiū est, quin equi sem in hoc

Gel. li. xvi. capite. vi.

Bidentes.

Gellius lib. xvii. ca. v.

Eques.

Atem in hoc ipsum equum dixerit, cum addidisset illi epitheton quadrupes: Sic & equitare, quod uerbum e uocabulo equitis inclinatum est, & homo utens eq̄ & equus sub homine gradiens, dicebatur. Lucilius nanq; uir apprimelinguæ latinæ sciens, equum & currere & equitare dicit hoc uersu. Nempe hunc currere equum nos atq; equitare uidemus. Ergo & apud Maronem, qui antiquæ latinæ diligentis fuit, ita intelligendum est, Atq; equitem docuere sub armis, id est, docuerunt & equum portantem hominem insultare solo, & egressus glomerare superbos. Subiecit Auienus, Cum iam trabibus contextus acernis, Staret equus. scire uellem in equi fabrica casu ne an ex industria hoc genus ligni nominauerit. Nam licet unum pro quolibet ligno ponere poeticæ licentiæ sit, solet tamen Vergilius temeritatem licentiæ nō amare, sed rationis certæ uim in rerum uel nominum electione seruare.

Dolendum erat profecto, ne hunc quidem librum haberi integrum, si quæ in prioribus libris de siderantur, non ita magni essent momenti. Nunc quemadmodum grauiores nonnunq; morbi esse solent in causa, ut qui deinde morbi accedunt, non facile sentiantur, ita præcedentium librorum hiatus, tanto nimis studiosos omnis dolore afficiunt, uti hic uix ullus esse possit dolori locus.

MACROBII AVRELII

THEODOSII VIRI CONSULARIS ET ILLVSTRIS SATVRNALIORVM

LIBER .VII.

¶ Quando & quibus de rebus philosophandum in conuiuio. Caput .I.

RIMIS MENSIS POST EPVLAS IAM REMOTIS, & discursim uariantibus poculis minoribus, Prætextatus, solet cibus, inquit, cum sumitur tacitos efficere, potus loquaces. At nos & inter pocula silemus, tanq; debeat serius, uel etiam philosophicis carere tractatibus tale conuiuium. Et Symmachus, Vix ne ita sentis Vecti, ut philosophia conuiuio intersit: & non tanquam censoria quædam, & plus nimio uerecundia materfamilias penetralibus suis contineatur, nec misceat se Libero, cui etiã tumultus familiares sunt, cum ipsa huius sit uerecundiæ, ut strepitum non modo uerborum, sed ne cogitationum quidem, in sacrarium suæ quietis admittat. Doceat nos uel peregrina institutio, & disciplina a Parthis petita: qui solent cū concubinis, nō cū cōiugibus inire cōuiuia: tanq; has & i uulgus p̄duci, & lasciuire q̄q; illas nō nisi domi abditas tueri deceat tectū pudorē. An ego ceseā pducēdā philosophiā, q̄ rhetorica uenire ars, & professio popularis erubuit? Isocrates enim Græcus orator, qui uerba prius libera, sub numeros ire primus coegit, cum in conuiuio a sodalibus oraretur, ut aliquid in mediū de eloquentiæ suæ fonte proferret, hanc ueniam deprecatus est, Quæ præsens, inquit, locus & tempus exigit, ego non calleo: quæ ego calleo, nec loco præsentis sunt apta nec tempori. Ad hæc Eustachius, Probo Symmache propositum tuum, q̄ philosophiam ea, quam maximā putas, obseruatione ueneraris, ut tantū intra suum pe-